

Banankriget inom GATT/WTO

av Simi T.B. och Atul Kaushik

Jordbruket har alltid varit en primär källa för ekonomiska skiljelinjer mellan EU och USA. Ända sedan 1993 har dessa två stora handelsblock tillsammans med några latinamerikanska länder befunnit sig i konflikt med varandra över en jordbruksprodukt som inget av de två handelsblocken själva producerar. Serien av dispyter inom Allmänna Tull- och handelsavtalet (GATT) och Världshandelsorganisationen (WTO) som populärt kallas bananhandelskonflikten, är en konflikt som huvudsakligen handlar om EUs handelspreferenssystem som innebär marknadstillträde för import av bananer från Afrika, Karibien och Stillahavsområdet, från EU-länders före detta kolonier (ACP-länderna). Emedan detta företräde kraftfullt försvaras av EU på grund av att dessa mindre 'ekonomier' i högsta grad är beroende av export av bananer till den europeiska marknaden anser många andra att detta inte är juridiskt försvarbart.

Denna konflikt har ett flertal gånger tänjt på den rättsliga grunden för ett säkert och förutsägbart Multilateralt handelssystem (MTS): 1993 då frågan inför Uruguayrundans förhandlare handlade om Tvistlösningsmekanismen (DSM) skulle skärpas och igen när en ny rapport från en GATT-panel skulle antas; 1999 när USAs begäran om vedergällning beaktades av Tvistlösningsorganet (DSB) och åter igen när självaste Europeiska kommissionen påtvingade hinder enligt dess Artikel 21.5; 2001 när Doharundan lanserades; och 2005 när kommissionens reviderade system för bananer presenterades.

Det fanns en tid när banankonflikten visade sig ha vuxit likt en rullande snöboll till inte enbart en stor skiljelinje mellan de två största handelsparterna inom WTO, utan också ett potentiellt hot mot det multilaterala handelssystemets trovärdighet och livsduglighet. Den här artikeln behandlar komplexiteten i områden som berörs av banankonflikten och granskar sårbarheten för parter med mindre ekonomisk makt när de möter starkare nationer i handelskonflikter där medling sker inom WTO.

Vad handlade konflikten om?

Konflikten handlar om EUs reglerade system för bananimport, känt som Common Market Organisation for Bananas (CMOB), antaget 1993. Det var ett försök att kombinera förpliktelser mot tidigare kolonier med den europeiska marknaden. Före detta system hade varje EU-land sitt eget system för bananimport. CMOB gav förmånsberättigat tillträde för bananer från huvudsakligen EU-länders tidigare kolonier, men begränsat tillträde från andra länder, inkluderande flera i Latinamerika där amerikanska bolag dominerade, och Ecuador där så inte var fallet.

Under detta mångfacetterade system var bananimporten underkastad ett system av kvoter baserat på ursprungsland. De bananproducerande ACP-länder-

na, vilka var EU-länders tidigare kolonier, tilläts ett tullfritt tillträde på upp till 857 tusen ton och tullplikt på 750 ECU (European Currency Unit) per ton över den mängden. Å andra sidan måste ett bananproducerande men inte ACP-land betala en tull på 100 ECU per ton på importen upp till två miljoner ton, och 850 ECU på importen över den mängden. Dessutom var mer än 30 procent av dessa två miljoner ton icke-ACP bananer förbehållna firmor på den europeiska marknaden, av vilka de flesta enbart hade marknadsfört ACP-bananer.

Fas I: Gatt-paneler

Fem latinamerikanska bananproducerande länder (Colombia, Costa Rica, Guatemala, Nicaragua och Ve-

nezuela) var först att rättsligt ifrågasätta EGs diskriminerande bananimportsarrangemang i GATTs tvistlösningssystem i juni 1992. Klagomålet gällde olika restriktioner som åberopats av flera EG-länder om bananimport. Den första GATT-panelens rapport antogs aldrig och var mycket irrelevant då EG redan beslutat att ersätta de nationella restriktionerna med ett gemensamt importsystem som faktiskt genomfördes kort efter att rapporten kom ut i juli 1993.

Samma fem latinamerikanska länder begärde en andra GATT-panel i februari 1993. De anklagande ansåg att det nya systemet stred mot; (a) Artikel I:1 i GATT – Mest gynnade nation principen (MFN), då EU diskriminerade andra leverantörer och favoriserade ACP-länder; och (b) Artikel III:3 i GATT – Principen om nationell behandling, då EU särbehandlade till stöd för EU ursprung (förbehåll 33,5 procent av EUs marknadsstillträde för EU producenter). Också åberopades brott mot Artiklarna XI, XIII i GATT – förbud mot kvantitativa restriktioner, då införande av kvoter är ett område där det är förbjudet att bevilja undantag.

Februari 1994 ansåg den andra GATT-panelen att även om EUs förmånstullar skyddades av Lomékonventionen mellan EU och ACP-länderna, gav detta inte EU rätten att tillämpa förmånstullar på bananer. Vidare konstaterade GATT-panelen att EUs tullar och fördelningen av dess tullkvotslicenser skulle ändras så att de överensstämde med GATTs regler.

Emellertid kunde EU, genom svagheten i GATTs Tvistlösningsmekanism åter blockera panelens regler. Dessutom övertygade EU fyra av de fem länder som klagat (ej Guatemala) att överge sina multilaterala ansatser genom att införa ett arrangemang känt som Framework Agreement on Bananas. Vid Uruguayrundans slut ökade EU kvoten för länderna utanför ACP-samarbetet från 2 miljoner ton till 2,1 miljoner ton 1994 och till 2,2 miljoner ton 1995. Vidare sänkte de kvottullen på 100 ECU för latinamerikanska bananer till 75 ECU per ton och tilldelade specifika exportkvoter till vart och ett av de fyra latinamerikanska undertecknarna.

Fas II: WTO-paneler och åsidosättande av Lomé

Den kombinerade fientliga ekonomiska påverkan på banansystemet och enigheten bland amerikanska bolag verksamma i Latinamerika drev USA att samarbeta med Guatemala, Ecuador, Honduras och Mexico för att initiera ytterligare en konflikt 1996. Men den här gången behandlades inte konflikten av GATTs mindre effektiva tvistlösningssystem utan av WTOs tvistlösningssystem som nyligen bildats och som krävde omvänd consensus vid antagandet av panelrapporter och av motåtgärdsbemyndiganden. Indien deltog i konflikten som en tredje part, och var mycket aktiv i ett senare stadium under de långa och krångliga DSB-mötena angående frågor om ordning, implementering och motåtgärder i denna konflikt. De klagande ansåg att EUs banansystem bröt särskilt mot de handelsavtal som WTO hanterade, nämligen GATT, avtalet om handel med tjänster (GATS), och avtalet som hanterar importlicenser. Dessutom fokuserades USAs klagomål inte

på det prefererade tillträdet för ACP-länderna utan på licensarrangemangen och på förmånstullar för de latinamerikanska länder som hade undertecknat bananhandelsavtal med EU.

WTO-panelens rapport, som presenterades den 22 maj 1997, ansåg att EUs importsystem för bananer var diskriminerande och inte följde GATT, WTOs avtal om importlicenser och GATS. Efteråt hävdades huvuddelen av dessa utslag av WTOs omprövningsorgan som fann ytterligare överträdelse av GATT. Omprövningsorganet omkastade panelens resultat om överträdelse av Artikel X:3(a) och Artikel 1.3 (avtal om importlicenser) på grunder att dessa bestämmelser handlar om 'förvaltning' av regler, och inte själva reglerna; och motsatte sig ståndpunkten att åsidosättande av Lomé bestyrkte EUs överträdelse av GATT Artikel XIII. Omprövningsorganets rapport och panelrapporten som modifierats av omprövningsorganet, antogs av WTO den 25 september 1997. WTO fastställde sedan en skälig tid för implementering till 15 månader, till 1 januari 1999 – perioden för att göra förändringar inom EUs importsystem.

Intressant är att även om Indien var tredje part vid panelen enligt det då existerande förfarings sättet, kvarstod Indien inte som tredje part vid överklagandestadiet därför att ingen skriftlig föredragning gjorts (efter förändring av överprövningsorganets arbetsförfarande är det inte ett krav att kvarstå som en tredje part i överklagandestadiet). Vid slutet av denna period vidtog Ecuador och USA motåtgärder mot EU. USA agerade direkt enligt Artikel 22.2 i WTOs tvistlösningssystem (DSU) i försök att få bemyndigande att vidta motåtgärder, och fick tillåtelse till detta efter en medling där nivån på motåtgärderna fastställdes. De tillämpade motåtgärderna omedelbart därefter och fortsatte fram till 2001. Ecuador i sin tur, prövade enligt Artikel 21.5 i WTOs tvistlösningssystem en tillmötesgående panel, vilken konstaterade att EU inte gjorde några eftergifter. Den av Ecuador ensamt begärda tillåtelsen om motåtgärder godkändes; emellertid tillät den inte användandet av sanktioner.

Ensidigt bestämde sig EU för att få en tillmötesgående panel. Då de andra parterna inte deltog, och rapporten ej var till EUs förmån, antogs den aldrig. Detta är den enda rapport som inte antagits i WTOs historia. Indien var en tredje part i denna tvist. Efter att inte ha rättat sig efter och få motåtgärderna som införts av USA upphävda, utnyttjade EU andra lagliga överlåtelser för att avsluta ärendet, genom att nyttja den kommande förhandlingsrundan inom WTO år 2001.

Fas III: Medling till följd av åsidosättande av Doha

Den 14 november 2001 antog WTOs ministerkonferens två bananrelaterade beslut: beslutet om EU – ACP-EC Partnership Agreement ("åsidosättande av Doha") och beslutet om EU Transnational Regime for Banana Imports. Den första av EUs avfärdade förpliktelser var tillåtande av förmånsbehandling för ACP-länderna för ytterligare en period, och den andra av EUs avfärdade förpliktelser avsåg tillämpningen av tullkvoter och det upptagna licenssystemet för importerade bananer. Den

principiella grunden för mest gynnade nation principen (MFN) för bananleverantörer att gå med på åsidosättandet var EUs överenskommelse om att tillämpa en tull på bananer år 2006, och dess acceptans av en förpliktelse att erkänna att den bundna tullen på bananer skulle ”resultera i åtminstone bevarande av totalt marknadstillträde för MFN bananleverantörer, med hänsyn till alla EU WTO utfästelser om marknadstillträde för bananer”. Detta var en test av nyckelelement i fortsatta förhandlingar och oenigheter mellan EU, ACP-länderna och latin/centralamerikanska leverantörländer.

I ljuset av Dohanonchalansen föreslog EU att ytterligare en gång modifiera CMOB-bestämmelserna. EU lovade att i januari 2006 ersätta sitt komplexa kvot- och licenssystem med ett system med enbart tullar, mot att få fortsätta sitt system med handelspreferenser för ACP-länderna under de kommande fem åren. Till följd av detta beslöt USA att upphäva de motåtgärder de hade infört på import från EU 1999. Emellertid tillkännagav EU 2005 unilateralt det rådande systemet, sedan det visat sig omöjligt att framförhandla nivån på denna tull med sina handelspartners.

Åsidosättandet av Doha resulterade i två rundor om särskild medling för att lösa alla tvister. De bemyndigar att om båda medlingarna kommer fram till att EU har misslyckats att följa sina förpliktelser kommer den åsidosatta GATT Artikel I att tillämpas. Emellertid har de två skiljedomsförfarandena gått emot EUs banansystem från 2006. Den första skiljedomen, antagen 1 augusti 2005, fann att EUs föreslagna höjning av MFN banantull till 230 Euro per ton inte låg i linje med skyldigheten till minimalt marknadstillträde. Den andra skiljedomen, antagen 27 oktober 2006, fann att EUs nya förslag på 187 Euro per ton MNF tull inte heller låg i linje med skyldigheten till minimalt marknadstillträde.

Fas IV: Senaste utvecklingen

Efter att ha uttömt de möjliga rättsliga förfarandena i enlighet med ett åsidosatt Doha, fortsätter parterna vidare under Tvistlösningsmekanismen DSM. Initialt bestreds EUs nya banansystem av Ecuador i slutet av 2006/början av 2007, följd av Colombia, och mycket senare av USA och Panama.

Ecuador ansåg att de nya reglerna inte fogar sig (DS 27/80)

I en panel inom WTOs tvistlösningsorgan (DSB) begärd i mars 2007, ansåg Ecuador att EUs nya importsystem fortfarande inte är i överensstämmelse med 1997s regler. Det ifrågasätter WTO överensstämmels vad gäller en förmånstull (inte MFN, Artikel I) såväl som den gällande tullen på 176 Euro per ton (ovanpå den bundna taxan (Artikel II), såväl som tullkvotsystemet reserverat för ACP-länder (Artikel XIII). Den 10 december 2007 gjordes ett tillfälligt avgörande av WTOs tvistlösningsorgan till Ecuadors förmån baserat på slutsatsen att EU hade misslyckats att omändra sitt importsystem i överensstämmelse med tidigare beslut av WTO. Den konfidentiella slutrapporten överlämnades till parterna den 10 december 2007.

Faktaruta 1: Bilateral fördrag som styr EU och ACP

Handelsförbindelserna mellan EU som ett block å ena sidan, och ACP-länderna som ett block å den andra, baseras på en rad bilaterala avtal utformade för att ge icke-ömsesidigt förmånliga villkor för tillträde av varor från ACP-länderna till EUs marknader - från Lomé I (1975-1980), till Lomé II (1980-1985), till Lomé III (1985-1990), till Lomé IV (1990-1995, senare reviderat och utvidgat för att pågå till 2000, så kallade Lomé IVa), och slutligen till Cotonou (2000 till 2020). Före 1975 hade det varit en lång historia om tullförmåner som beviljats av Storbritannien, Frankrike och andra länder till sina kolonier (som går tillbaka ända till 1900) och inom EEC tilläts sådana förmåner enligt ett protokoll till Romfördraget (1957). Under 1960-talet undertecknade de sex EG-länderna Yaoundékonventionen med dessa afrikanska territorier, och efter 1973 och brittisk anslutning till detta avtal utvidgades samma behandling till före detta kolonier i ACP.

Före Lomé hade flera länder beviljats motsatta preferenser till EEG. Således handlade inte Loméprocessen om skapandet av förmånligt marknadstillträdet för varor från ACP-länderna till EG, utan också om att upplösa dessa omvända preferenser för EG-produkter före Lomé för att få tillgång till ACP-ländernas marknader, och därigenom upprätta icke-ömsesidighet som kärna och huvudprincip i *Lomé acquis* om handelsfrågor.

Bestridandet drivs framåt av Colombia (DS 361)

EU möter ytterligare en ny utmanare till sina bananimportsregler när Colombia initierade en separat tvist. Fram till detta datum var Colombia enbart involverat som tredje part. Colombias begäran om förhandlingar den 21 mars 2007, skedde en dag efter det att en panel igångsatts för att bedöma Ecuadors separata klagomål mot EUs nya bananimportsystem. Vidare försökte det pådriva processen för sin sak då det ansåg att den omstridda produkten var lättförstörbar. Det hade också åkallat WTOs generaldirektörs 'good office' förfaringsätt tillgängligt enligt ett beslut 1966 av GATTs anslutna länder och inlagt med hänvisning till artikel 3.12 i WTOs DSU-avtal (DSU - Dispute Settlement Understanding - är ett särskilt avtal inom WTO om tvistlösning).

USA begär panel för underökning (DS 27/83)

I juli 2007 följde USA Ecuadors anmodan och begärde ytterligare en panel för att ta reda på om EU har fogat sig efter utlåtandet 1997. USA hävdade att EU inte lyckats implementera WTOs regler och att dess banansystem diskriminerade bananer från latinamerikanska länder. Måltavlan för USAs utmaning är förmånstullarna och tullkvoterna som är exklusivt tilldelade bananer från ACP-länder.

WTO har åter backat upp USA i denna tvist och deklarerade den 8 februari 2008 att de importtullar EU pålagt bananer är olagliga. Detta utslag är EUs senaste nederlag. Enligt rapporterna tittar handelsföre-

trädare närmare på det senaste utslaget efter de slutsatser som kom ut från Ecuadorpanelen. Beslutet är emellertid konfidentiellt och beräknas meddelas under de kommande månaderna.

Förhandling med Panama (DS 364)

Den 22 juni 2007 följde Panama Colombias steg och begärde WTO-förhandlingar. Precis som Colombia, tillgriper Panama GATT-beslutet från 1966. Bilateral förhandlingar genomfördes den 13 juli 2007 i Genève. Den 14 december 2007 åkallade Panama WTOs generaldirektörs 'good office'. I ett brev den 1 februari 2008 godtog Pascal Lamy att tillåta 'good offices' för Panama och EU. Dessa 'good offices' kommer att arbeta parallellt med 'good offices' för Colombia och EU. Första mötet inplanerades till slutet av februari.

Innebörd

Serien av banantvister är anmärkningsvärd på många sätt. För det första, relaterade de till icke-diskriminering (MFN), en av MTS pelare, den nonchalans som skakat om systemet. Vidare finns här EU som tillåter förmåner till utvecklingsländer (fastän tidigare kolonier) och MFN-regeln stod ivägen. För det andra, dessa tvister blev en betydelsefull bakgrund för de nya förhandlingarna som igångsattes inom WTO i Doha; överenskommelsen om bananer var en förutsättning för EU och ACP-länderna för att stödja sjösättandet av rundan. För det tredje, det visar på svårigheterna för utvecklingsländer att uppnå sina mål om marknadstillträde även med 'rätten' på sin sida om inte en mäktig handelspartner backar upp dem.

ACP-länderna fortsatte att ha fördelaktigt marknadstillträde trots många latinamerikanska länders processer och vinnande tvister då EU backade upp dem. Och när USA anslöt sig till de stridslystna på grund av intressen från sina bananbolag, gjorde också de latinamerikanska länderna framsteg i form av demontering av CMOB och övergång till enbart ett tullsystem. För det fjärde, tvisterna prövade tvistlösningsmekanismen om och om igen: icke-godkännande av tvistrapporterna under GATT-tiden; de olika stegen för att bekräfta medgörlighet med rättigheten att vidta motåtgärder; fick USA att upphöra med motåtgärder trots oenighet om medgörlighet inför behovet att sätta igång en förhandlingsrunda, och nu en serie nya tvister som drar iväg från de rättigheter som är förenade med åsidosättandet av Lomé till EUs förmåner för ACP-länderna genom bilaterala arrangemang. Denna nya serie av tvister preciseras nu som ett testfall för möjliga framtida åtgärder inom WTO.

Vill man se positivt på det hela, kan den här tvisten betraktas som det bästa exemplet att uppmärksamma den rationella skillnaden mellan effektiviteten i GATTs och WTOs tvistlösningsmekanismer. Som framförts ovan, hade EU, under de två första bananfallen som handhades enligt GATTs tvisteregler, inga samvetsbetänkligheter när de nonchalerade panelernas utslag. Emellertid tvingades EU, när tvisten åter föredrogs i WTO, att genomföra nödvändiga ändringar i sitt handelssystem så att det överensstämde

Faktaruta 2: Några pågående omfattande tvister mellan EU och USA

Byrd-tillägget (DS 217)

The Continued Dumping and Subsidy Offset Act (CDSOA) eller Byrd Amendment som den är mer känd som, bemyndigade distribution av antidumpnings- och utjämningstullar som tagits ut från utländska företag till de amerikanska företag som skadats av dumping. Detta har visat sig strida mot WTO-regler. Men USA är missnöjt med det utslag, som man anser har avkunnats av panelen och överprövningsorganet trots avsaknad av särskilda bestämmelser om förbud mot sådan verksamhet. De hävdar att beslutet grundats på en alltför bred tolkning av bestämmelserna i GATT Artikel VI. USA hävdar att WTO, om den finner vissa beteenden otillåten, bör skapa en regel som uttryckligen förbjuder sådan verksamhet.

Hormoner (DS 26)

Ett överklagande från USA och Kanada mot EG där WTO fastställt att EG-förbud mot import av hormonbehandlat nötkött brutit mot avtalet om sanitära och fytosanitära åtgärder (SPS). Förbudet var enbart en åtgärd som genomfördes på grund av oro för cancer. Men EG, som anser att vetenskapliga bevis inte är den enda anledningen och tenderar att vara lyhörd för konsumenternas oro, är skeptisk till SPS-avtalet *per se*. Förutom dessa pågår fortfarande många fler fall mellan de två stora handelsblocken, inklusive Foreign Sales Corporations "(FSC)-målet (DS 108), Nollställning målet (DS294), åtgärder som påverkar godkännandet och marknadsföring av biotekniska produkter (DS 291), Aircraft - Airbus (DS 316 och DS347) och Stålfallet (DS248).

med WTOs regler, om än dessa förändringar fortfarande är ifrågasatta av olika parter i konflikten.

Försörjningsaspekter

För ACP-länder

Den pågående tvisten mellan EU och USA sedan 1993 har nu eskalerat till häpnadsväckande proportioner och hotar försörjningen i en del mindre ACP-länder. ACP banana group sände den 7 november 2007 ut ett uttalande som kritiserade USAs beslut att bli en part i banantvisten i WTO. Deras huvudsakliga argument var att USAs åtgärd hotar försörjningen för miljoner fattiga människor genom att försöka få bort en dimension oundgänglig för ACP-ländernas utveckling.

Yrkandet kan till viss del rättfärdigas då bananer är den enda året runt grödan som lätt kan produceras i ACP-länder där ofta stormar, översvämningar och orkaner förekommer. Deras odlare säljer enbart bananer till EU på grund av de särskilda villkor som EU har gett för dessa traditionella leverantörer. Då WTO konsekvent har stadgat mot dessa uppgörelser är det förutsägbart att ACP-länder kan komma att gradvis förlora sin marknad.

För latinamerikanska länder

Om WTOs beslut går emot EU, då kan de latinamerikanska länderna och en del amerikanska TNC-distributörer snart finna EUs bananmarknad öppnare. Men hur öppen marknaden skulle bli är något som återstår att se. Det vimlar av spekulationer om att de fördelar som USA och latinamerikanska länderna skulle uppnå genom att vinna den här tvisten kan begränsas till de latinamerikanska länderna som har godtagit EUs ramavtalet som tillåter partiellt ökade mängder av bananer från dessa länder som skall exporteras till EU.

Slutsats

Sådana här evighetstvister inom det multilaterala strukturen har inte bara blivit hätska utan har även ifrågasatt livskraften i DSB som form för handelsresolutioner. Till stor del på grund av det faktum att rekommendationer från Panelen och Omprövningsorganet ofta försenas på grund av den ena eller den andra förvändningen och har många gånger inte genomförts i synnerhet av de stora handelsaktörerna.

Ett sådant scenario av icke-genomförande är inte bara bevittnat i denna konflikt utan också i många andra fall. Exempelvis i fråga om Byrdförslaget, där åsikterna skilde sig åt över vad som skulle utgöra en tillfredsställande lösning. USA hävdade att situationen kan undanröjas genom ändring av CDSOA, medan de klagande länderna som Japan och EU krävde att USA skrotade lagen. Likaså i tvisten om hormoner i nötkött som ännu inte är löst, och där EU insisterar på att de har fullföljt utslaget genom att omvärdera riskerna med hormonbehandlat nötkött medan USA och Kanada kräver att EU ska upphäva importförbudet. Återigen, i *USA-gambling* tvisten, är USA uppenbarligen inte intresserat av att ge efter och Antiqua och Barbuda, de vinnande men små utvecklingsländerna, vet inte vilka påtryckningar som skulle kunna igångsättas.

Men situationen är helt annorlunda när den kommer till utvecklingsländerna. Till idag har utvecklingsländer bibehållit god tillit genom att genomföra rekommendationer som krävs av Panelen eller Omprövningsorganet. Men tiden har nu kommit ikapp de utvecklade länderna som måste ta ställning till de effekter på WTOs trovärdighet och legitimitet som de skapar genom att inte fullfölja sina skyldigheter. Detta kan annars allvarligt undergräva WTO-systemet. Också det pågående dödläget i utformandet av regler på grund av bristen på utveckling i Dohaförhandlingarna gör det ännu viktigare för WTOs medlemmar att bibehålla organisationens *raison d'être* genom ett riktigt genomförande av befintliga regler. Så medan tiden går, förändras alltmer WTOs mekanismer på grund av denna eviga omogna konflikt i jakten på de konkurrerande målen.

Artikeln ingår i dokumentserien *Trade Law Brief: Making Trade Law Simple* Nr 1/2008 (utgiven av CUTS - Consumer Unity and Trust Society - en indisk NGO med profilering på handelsfrågor.
Webadress: www.cuts-international.org

Simi T.B. är policyanalytiker och forskare vid CUTS, Atul Kaushik är projektrådgivare vid CUTS International.

Artikeln presenteras i svensk översättning med tillstånd av artikelförfattarna och CUTS.
